

Sygn. akt III AUa 436/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 września 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Polak
Sędziowie:	SSA Urszula Iwanowska (spr.) SSA Beata Górską
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 13 września 2016 r. w Szczecinie

sprawy J. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 2 kwietnia 2015 r. sygn. akt VI U 2043/14

1. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie,
2. odstępuje od obciążenia ubezpieczonego kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Urszula Iwanowska SSA Anna Polak SSA Beata Górską

III A Ua 436/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 15 września 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił J. K. prawa do emerytury po osiągnięciu 60 roku życia wskazując, że ubezpieczony udowodnił łącznie 14 lat, 5 miesięcy i 21 dni pracy w warunkach szczególnych, zamiast wymaganych co najmniej 15 lat. Organ rentowy odmówił uwzględnienia w stażu pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia od 9 sierpnia 1978 r. do 23 maja 1982 r. w Fabryce (...) w Ł., bowiem świadectwo pracy w warunkach szczególnych za ten okresu zostało wystawione przez

podmiot nieuprawniony, ponadto stanowisko ślusarz nie jest wymienione w wykazie stanowisk zaliczanych do prac w warunkach szczególnych.

W odwołaniu od powyższej decyzji J. K. wniósł o jej zmianę i przyznanie mu prawa do emerytury podnosząc, że pracował w szczególnych warunkach ponad 15 lat, w tym okresie zatrudnienia od 9 sierpnia 1978 r. do 23 maja 1982 r. w Fabryce (...) w Ł.. Ubezpieczony wniósł również o doliczenie do jego stażu pracy w warunkach szczególnych okresu prowadzenia działalności gospodarczej od 8 kwietnia 1998 r. usługi spawalnicze. Dodatkowo odwołujący zakwestionował zasadność dokonanego przez organ rentowych odliczenia z wykazanego stażu pracy w warunkach szczególnych w okresie od 4 października 1983 r. do 30 czerwca 1997 r. w Przedsiębiorstwie Produkcyjnym (...) SA w Ł. okresów pobierania zasiłków chorobowych uznając, że art. 32 ust. 1a ustawy emerytalnej nie ma zastosowania w jego przypadku.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie w całości, podtrzymując argumentację wyrażoną w zaskarżonej decyzji. Organ rentowy dodatkowo wskazał, że w jego ocenie do sytuacji ubezpieczonego znajdował zastosowanie art. 32 ust. 1a ustawy emerytalnej.

Wyrokiem z dnia 2 kwietnia 2015 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od 25 marca 2014 r.

Powyższe orzeczenie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

J. K. urodził się w dniu (...) Ubezpieczony nie przystąpił do Otwartego Funduszu Emerytalnego.

W dniu 5 marca 2013 r. J. K. złożył w organie emerytalnym wnioski o emeryturę.

Łączny staż ubezpieczeniowy (udowodnione okresy składkowe i nieskładkowe) J. K. na dzień 1 stycznia 1999 r. wynosił 27 lat, 7 miesięcy i 1 dzień.

W okresie od 24 maja 1982 r. do 30 września 1983 r. J. K. był zatrudniony w Zakładzie (...) w Ł. na stanowisku montera urządzeń instalacji gazowych i w tym czasie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracował w warunkach szczególnych wykonując prace określone w wykazie A dział V poz. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. „roboty wodno-kanalizacyjne oraz budowa rurociągów w głębokich wykopach”. Organ rentowy uwzględnił ten okres zatrudnienia w stażu pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych: 1 rok 4 miesiące i 8 dni.

W okresie od dnia 4 października 1983 r. do 30 czerwca 1997 r. J. K. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie Produkcyjnym (...) SA w Ł. na stanowisku spawacza i w tym czasie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracował w warunkach szczególnych wykonując pracę określoną w wykazie A dział XIV poz. 12 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. „prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym i atomowodorowym”.

W okresie od dnia 28 października 1974 r. do 6 października 1976 r. ubezpieczony odbywał zasadniczą służbę wojskową.

W okresie przedmiotowego zatrudnienia ubezpieczony po dniu 14 listopada 1991 r. korzystał ze zwolnień chorobowych.

Organ rentowy uwzględnił powyższy okres zatrudnienia w stażu pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych przyjmując, że ubezpieczony w tym zakresie udowodnił 13 lat, 4 miesiące i 21 dni pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy wyłączył ze stażu pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych z tytułu zatrudnienia w przedsiębiorstwie (...) okresy pobierania zasiłków chorobowych po dniu 14 listopada 1991 r. (okresy: 18-31 grudnia 1991 r. – 14 dni, 16-26 kwietnia 1992 r. – 11 dni, 10-25 lipca 1992 r. – 16 dni, 20-30 października 1992 r. – 11 dni, 27 lipca – 16 sierpnia 1993 r. – 21 dni, 29 września – 4 października 1993 r. – 6 dni, 16-31 sierpnia 1994 r. – 16 dni, 10-14 czerwca 1995 r. – 5 dni, 10-16 lipca 1995 r. – 7 dni, 27 października – 5 listopada 1995 r. – 10 dni, 15-29 stycznia 1996 r. – 15 dni, 13-15 lutego 1997 r. – 3 dni).

W okresie od 9 sierpnia 1987 r. do 23 maja 1982 r. ubezpieczony był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w Fabryce (...) Oddział w Ł. na stanowisku ślusarz. Do obowiązków ubezpieczonego na stanowisku ślusarza należało wykonywanie szeregu prac związanych z przygotowaniem stalowych elementów konstrukcyjnych (rur rozporowych). Ubezpieczony zajmował się walcowaniem rur rozporowych, nawiercaniem otworów w rurach, zajmował się również montażem (na terenie warsztatu) i spawaniem tych rur. Zdarzało się również, że ubezpieczony wykonywał prace rozładunkowe: wyładunek rur.

Po ustaleniu powyższego stanu faktycznego oraz na podstawie art. 24 ust. 1 i art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j. t. Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227; powoływana dalej jako: ustawa emerytalna) i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43 ze zm.), Sąd Okręgowy uznał odwołanie za uzasadnione.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że bezsporną okolicznością było spełnienie przez wnioskodawcę przesłanek do nabycia prawa do emerytury w postaci wieku - 60 lat w dniu (...) okresu składkowego i nieskładkowego w wymiarze 25 lat na dzień 1 stycznia 1999 r., nie przystąpienia do Otwartego Funduszu Emerytalnego. Jedyną okolicznością sporną między stronami na dzień wyrokowania wymagającą rozstrzygnięcia przez Sąd było ustalenie czy wnioskodawca spełnia warunek 15 lat wykonywania pracy w warunkach szczególnych.

Sąd Okręgowy uznał, że organ rentowy błędnie dokonał odliczenia okresów korzystania przez ubezpieczonego z zasiłków chorobowych po dniu 14 listopada 1991 r. w ilości ustalonej w stanie faktycznym w łącznej liczbie 133 dni (4 miesiące i 13 dni). W ocenie tego Sądu rację ma ubezpieczony, że nieuwzględnienie tych okresów nie znajduje oparcia w obowiązujących przepisach prawa i niezgodne jest z linią orzecniczą prezentowaną w orzeczeniach Sądu Najwyższego i Sądów Apelacyjnych. Sąd orzekający w niniejszej sprawie w pełni podzielił bowiem stanowisko ubezpieczonego, że zastosowana przez ZUS regulacja art. 32 ust. 1a ustawy emerytalnej, przewidująca wyłączenie ze stażu pracy w warunkach szczególnych okresy niezdolności do pracy z powodu choroby i macierzyństwa przypadające po dniu 14 listopada 1991 r. nie ma zastosowania w analizowanym przypadku. Na poparcie swojego stanowiska sąd pierwszej instancji przytoczył i omówił treść art. 184 ust. 1 oraz art. 32 ustawy emerytalnej, w tym wprowadzony z dniem 1 lipca 2004 r. art. 32 ust. 1a, a także uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2003 r., III UZP 10/03 (OSNP 2004/5/87), w której stwierdzono, że do okresu pracy w szczególnych warunkach wlicza się okresy zasiłku chorobowego w czasie trwania stosunku pracy przypadające po dniu wejścia w życie ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent. Sąd Okręgowy uznając za utrwalone powołał też orzecznictwo Sądu Najwyższego, że okresy pobierania zasiłku chorobowego muszą być zaliczone do pracy w warunkach szczególnych ubezpieczonych ubiegających się o emeryturę na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej, a osiągnięcie do dnia 1 stycznia 1999 r. okresu pracy w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy, obowiązujących od dnia 1 lipca 2004 r. (por. między innymi wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2005 r., I UK 219/04, OSNP 2005/22/361 oraz II UK 215/04, OSNP 2005/22/360; z dnia 7 lutego 2006 r., I UK 154/05; z dnia 16 lipca 2009 r., II UK 388/08; z dnia 21 maja 2009 r. II UK 370/08, a także z dnia 17 września 2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008/21-22/328; z dnia 30 stycznia 2008 r., I UK 204/07, OSNP 2009/7-8/106; z dnia 6 stycznia 2009 r., I UK 194/08; z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 313/09, OSNP 2011/19-20/260 oraz z dnia 13 lipca 2011 r., I UK 12/11 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2012 r., I UK 367/11 i z dnia 18 października 2011 r., III UK 46/11 - niepublikowane).

Mając na uwadze powyższe w analizowanym stanie faktycznym sąd pierwszej instancji przyjął, że ubezpieczony na dzień 1 stycznia 1999 r. legitymuje się także wymaganym ponad 15 letnim okresem pracy w warunkach szczególnych - dodając do uznanego stażu 14 lat, 8 miesięcy i 29 dni okres 133 dni (4 miesiące i 13 dni) korzystania z zasiłków chorobowych po dniu 14 listopada 1991 r.

W tym stanie rzeczy sąd meriti uznał za bezprzedmiotową ocenę, czy w zakwestionowanym przez ZUS okresie zatrudnienia od 9 sierpnia 1978 r. do 23 maja 1982 r. w Fabryce (...) w Ł. ubezpieczony wykonywał pracę w warunkach

szczególnych, bo po dodaniu nieuwzględnionych przez ZUS okresów korzystania przez ubezpieczonego z zasiłków chorobowych, które powinien uwzględnić organ rentowy wnioskodawca legitymuje się 15 letnim okresem pracy w warunkach szczególnych i spełnia wszystkie warunki do nabycia emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej.

Marginalnie sąd ten stwierdził, że w analizowanym przypadku ustalił, iż brak byłoby podstaw do uwzględnienia w stażu pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych wnioskowanego okresu zatrudnienia od 9 sierpnia 1978 r. do 23 maja 1982 r. w Fabryce (...) w Ł. oraz okresu prowadzenia działalności gospodarczej od 8 kwietnia 1998 r.: usługi spawalnicze. Sąd Okręgowy wskazał, że wykaz prac zaliczanych do prac w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze zamieszczony został w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W ramach postępowania dowodowego w tym zakresie sąd pierwszej instancji dopuścił dowód z dokumentów zawartych w aktach emerytalnych ubezpieczonego. Autentyczność dokumentów nie była przez strony kwestionowana i nie budziła wątpliwości tego sądu. Zostały one sporządzone w sposób zgodny z przepisami prawa, przez uprawnione do tego osoby, w ramach ich kompetencji, oraz w sposób rzetelny, stąd też sąd ocenił je jako wiarygodne. Prymat wiarygodności przyznał sąd meriti także zeznaniom świadka oraz korespondującym z tymi zeznaniami wyjaśnieniom ubezpieczonego. Jednocześnie sąd zwrócił uwagę, że niemożliwym okazało się przeprowadzenie w sprawie dowodu z akt osobowych ubezpieczonego z okresu zatrudnienia u w (...), bowiem mimo podjętych prób nie udało się ustalić miejsca przechowywania tych akt. Zdaniem sądu skutki powyższego nie mogły jednak obciążać ubezpieczonego w tym sensie, że należało umożliwić mu podjęcie próby wykazania przy pomocy innych dowodów rzeczywistego charakteru jego zatrudnienia w spornym okresie. Próba ta nie wypadła jednak dla ubezpieczonego pomyślnie. W ocenie Sądu Okręgowego zgromadzony materiał dowodowy - przede wszystkim treść dokumentacji, jak również zeznania świadka i samego ubezpieczonego - wbrew twierdzeniom ubezpieczonego nie dawały podstawy do przyjęcia, że w okresie zatrudnienia od 9 sierpnia 1978 r. do 23 maja 1982 r. w Fabryce (...) w Ł. ubezpieczony zajmując stanowisko ślusarza pracował w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisów ustawy emerytalnej.

Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że wprawdzie podczas zatrudnienia ubezpieczony z pewnością pracował w trudnych warunkach (co wynika ze specyfiki pracy ślusarzy zatrudnianych w zakładach montażowych w latach 70-80), jednakże z samego faktu wykonywania pracy w trudnych warunkach nie wynika jeszcze, że pracę taką można uznać za pracę w warunkach szczególnych. W ocenie tego sądu wykonywane przez ubezpieczonego prace w ramach zatrudnienia na stanowisku ślusarza nie znajdują bowiem stosownego odpowiednika wśród prac wymienionych w wykazie A rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Sąd zwrócił bowiem uwagę, że w powoływanym wyżej rozporządzeniu nie uznano za pracę w szczególnych warunkach pracy „ślusarza”. Z kolei, wykonywanie przez ubezpieczonego prac przy spawaniu nie mogło doprowadzić do uznania tego okresu jako pracy w szczególnych warunkach z uwagi na okoliczność, że prace te nie były wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Takie ustalenie jednoznacznie wynika z zeznań świadka, jak i z zeznań samego ubezpieczonego. Natomiast do obowiązków ubezpieczonego na stanowisku ślusarza należało wykonywanie szeregu prac związanych z przygotowywaniem stalowych elementów konstrukcyjnych.

W konsekwencji sąd pierwszej instancji uznał, iż mimo, że prace ślusarza wykonywane przez ubezpieczonego w okresie zatrudnienia od 9 sierpnia 1978 r. do 23 maja 1982 r. w Fabryce (...) w Ł. były niewątpliwie pracami o znacznym stopniu uciążliwości, to w analizowanym przypadku brak było podstaw do uznania ich za prace wykonywane w warunkach szczególnych, gdyż wykonywanie pracy, której nie wymieniono w wykazach A i B, stanowiących załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., nie uprawnia do uzyskania emerytury na podstawie ustawy emerytalnej.

Na zakończenie - mając na uwadze zastrzeżenia pełnomocnika ubezpieczonego Sąd Okręgowy wyjaśnił, że oddalił wniosek dowodowy ubezpieczonego o przesłuchanie dodatkowo świadka J. Ł. na okoliczność warunków zatrudnienia ubezpieczonego w (...) uznając, iż zgromadzony w sprawie materiał dowodowy był wystarczający do jej rozstrzygnięcia. Podobnie sąd meriti ocenił wniosek ubezpieczonego o uwzględnienie w jego stażu pracy w warunkach szczególnych okresu prowadzenia działalności gospodarczej od 8 kwietnia 1998 r. - usługi spawalnicze. Odpowiadając na ten wniosek sąd wyjaśnił, że prawo do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 32 w związku z art. 184 ustawy emerytalnej przysługuje wyłącznie ubezpieczonemu z tytułu zatrudnienia (pozostawania w stosunku pracy)

w warunkach szczególnych. Takie świadczenie nie przysługuje zatem ubezpieczonym z innych tytułów, w tym także z tytułu wykonywania pracy w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Na potwierdzenie tego stanowiska sąd pierwszej instancji powołał liczne orzecznictwo sądów powszechnych i Sądu Najwyższego.

Na koniec sąd pierwszej instancji wskazał, że ubezpieczony wniosek o emeryturę złożył w dniu 5 marca 2014 r. jednak 60 lat ukończył dopiero (...), dlatego mając na uwadze art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej, na podstawie art. 477⁽¹⁴⁾ § 2 k.p.c., sąd ten zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od dnia (...). tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego.

Z powyższym wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie w całości nie zgodził się Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który w wywiedzionej apelacji wniósł o:

- jego zmianę i oddalenie odwołania,
- zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

Apelujący zarzucił zaskarżonemu wyrokowi:

- naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 32 ust. 1a w związku z art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej polegające na ich błędnym przyjęciu, iż do ubezpieczonego nie ma zastosowania art. 32 ust. 1a i uznaniu na tej podstawie, że do 15-letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach zalicza się okresy niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, podczas gdy prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa, a ubezpieczony wszystkie warunki spełnił dopiero 25 marca 2014 r. wobec czego ma do niego zastosowanie art. 32 ust. 1a powołanej ustawy i przedmiotowe okresy nie podlegają doliczeniu do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach.

W uzasadnieniu skarżący między innymi podniósł, że wnioskodawca warunków posiadania wymaganego wieku (60 lat życia) uprawniającego do wcześniejszej emerytury spełnił w dniu (...), a zatem do tej daty nie posiadał maksymalnie ukształtowanej ekspektatywy prawa do tego świadczenia. W dacie spełnienia przez wnioskodawcę przesłanki wieku emerytalnego obowiązywał już przepis art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy emerytalnej, który zmienił definicję zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wyłączając z niego okresy niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Wstępną kwestią, którą należy rozważyć w tej sytuacji, jest zagadnienie, czy nowa norma prawna może być stosowana również do zdarzeń prawnych zaistniałych przed dniem jej wejścia w życie. Zasadą jest, że gdy jakieś zdarzenie prawne miało miejsce w przeszłości w czasie obowiązywania dawnych norm prawnych, lecz skutki tego zdarzenia trwają w okresie wejścia w życie norm nowo ustanowionych, należy sięgnąć do reguł czasowych stosowania nowych przepisów. Przepisy ustawy wprowadzającej zmiany w zakresie definicji zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie wypowiedają się w zakresie międzyczasowego ich obowiązywania. Kwestię tę reguluje natomiast art. 186 ustawy emerytalnej, który nakazuje stosowanie przepisów ustawy do wniosków o świadczenia zgłoszonych począwszy od dnia jej wejścia w życie (ust. 2 pkt 1) z wyłączeniem wniosków osób, które do dnia wejścia w życie ustawy nie zgłosiły wniosku o emeryturę, mimo że spełniły warunki do nabycia prawa do tego świadczenia (ust. 3). Apelujący podkreślił, że niespornym jest, iż wnioskodawca ani przed dniem 1 stycznia 1999 r., ani przed dniem 1 lipca 2004 r. nie spełniał warunków do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, gdyż wymagany wiek 60 lat osiągnął dopiero w dniu (...).r. Zatem, prawo wnioskodawcy do wcześniejszej emerytury dla osób zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze należy rozpatrywać na podstawie przepisów ustawy emerytalnej obowiązujących w dacie spełnienia warunku posiadania wymaganego wieku, a więc z uwzględnieniem art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy. Zgodnie bowiem z art. 100 ust. 1 ustawy, prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa.

Dalej organ rentowy wyjaśnił, że wymóg okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze winien odnosić się do okresu faktycznego wykonywania takiej pracy, z wyłączeniem okresów wyłącznie formalnego

pozostawania w zatrudnieniu, w których pracownik - zgodnie z treścią łączącego go z pracodawcą stosunku pracy - zajmuje stanowisko, z którym łączy się wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, lecz w rzeczywistości pracy tej nie wykonuje, a tym samym nie jest narażony na uciążliwość związaną z warunkami lub charakterem pracy. Okres niewykonywania pracy nie wpływa zatem na szybszą utratę zdolności pracownika do zarobkowania. W rezultacie okres niewykonywania pracy w rozumieniu art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy to nie tylko okres niezdolności do pracy, za który pracownik otrzymał wynagrodzenie określone w art. 92 k.p. lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, ale także każdy inny okres, w którym pracownik pozostawał w stosunku pracy i otrzymywał wynagrodzenie, jednakże pracy faktycznie nie świadczył (nie wykonywał).

Ponadto skarżący zwrócił uwagę, że poprzez zmianę definicji pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, ustawodawca zróżnicował z dniem 1 lipca 2004 r. wyłącznie sytuację osób, które nie legitymują się wymaganym okresem faktycznego wykonywania takiej pracy. Zmiana ta w żadnym zakresie nie wpływa na uprawnienia do wcześniejszej emerytury osób, które okres taki posiadają. Jak wyżej wskazano, wliczanie do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze tylko okresów faktycznego wykonywania takiej pracy uzasadnione jest charakterem prawa do wcześniejszej emerytury z tego tytułu. Skoro bowiem prawo to stanowi konsekwencję szybszej utraty zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy, to wymóg okresu pracy w takich warunkach lub w takim charakterze winien odnosić się tylko do okresu faktycznego jej wykonywania. Okresy wyłącznie formalnego pozostawania w zatrudnieniu, w których pracownik nie jest narażony na uciążliwość związaną z warunkami lub charakterem pracy nie wpływają na szybszą utratę przez niego zdolności do zarobkowania. W konsekwencji brak jest uzasadnienia dla uwzględniania tych okresów do okresu zatrudnienia (pracy) w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Z tego punktu widzenia, jednakowe traktowanie w zakresie uprawnień do wcześniejszej emerytury przy obniżonym wieku emerytalnym osób nieposiadających wymaganego okresu faktycznego wykonywania pracy oraz osób posiadających taki okres stanowi nieuzasadnione uprzywilejowanie tych pierwszych.

W odpowiedzi na apelację J. K., reprezentowany przez pełnomocnika, wniósł o jej oddalenie w całości oraz zasądzenie zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych za postępowanie przed sądem drugiej instancji. W uzasadnieniu ubezpieczony podzielił w całości stanowisko Sądu Okręgowego przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku podnosząc, że zarzut apelacji jest nieuzasadniony.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego doprowadziła do zmiany zaskarżonego wyroku.

Sąd Apelacyjny jest sądem merytorycznym co oznacza, że samodzielnie ustala stan faktyczny sprawy oraz dokonuje jego oceny prawnej.

W sprawie o prawo do emerytury w wieku obniżonym na podstawie art. 184 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 1 oraz w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenia także sąd odwoławczy ma obowiązek ustalenia czy ubiegający się o świadczenie spełnił wszystkie warunki do przyznania prawa do tego świadczenia, a więc czy na dzień 1 stycznia 1999 r. legitymuje się: 25 letnim okresem ubezpieczenia (składkowym i nieskładkowym), 15 letnim okresem pracy w szczególnych warunkach oraz jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego, a jeżeli tak – to czy złożył wniosek o przekazanie środków z tego funduszu na dochody budżetu państwa.

Przy czym, Sąd Apelacyjny podziela stanowisko sądu pierwszej instancji i ubezpieczonego, że okresy korzystania ze zwolnień lekarskich po dniu 14 listopada 1991 r. należy uwzględniać w okresach pracy w szczególnych warunkach i nie podlegają one wyłączeniu w myśl art. 32 ust. 1a pkt. 1 ustawy emerytalnej, jeżeli do dnia 1 stycznia 1999 r. ubezpieczony spełnił warunek legitymowania się okresem 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Zatem, zarzut apelacyjny w tym zakresie organu rentowego należało uznać za nieuzasadniony. Podkreślić przy tym trzeba, że stanowisko w orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego w tym zakresie jest już od lat utrwalone.

Jednocześnie Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że organ rentowy zaliczył ubezpieczonemu do okresów pracy w szczególnych warunkach okres zatrudnienia w Zakładzie (...) w Ł. od 24 maj 1982 r. do 30 września 1983 r. (1 rok, 4 miesiące i 6 dni) na podstawie świadectwa pracy w szczególnych warunkach wydanego w dniu 29 lutego 2000 r. (k. 36 akt ZUS). Przy czym w świadectwie tym wskazano, że J. K. w okresie tym wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy prace – roboty wodno-kanalizacyjne oraz budowa rurociągów w głębokich wykopach określone w wykazie A Dział V poz. 1 na stanowisku monter urządzeń instalacji gazowych. W świadectwie tym zaznaczono, że zostało ono wystawione na podstawie akt osobowych. Ustalenie w tym zakresie jako bezsporne przyjął również sąd pierwszej instancji.

Sąd odwoławczy mając na uwadze okres zatrudnienia (1982-1983) i czas wystawienia świadectwa pracy w szczególnych warunkach (2000 r.) oraz rodzaj zakładu pracy ((...) Przedsiębiorstwo (...)) i wskazane stanowisko pracy ubezpieczonego (monter instalacji gazowej) powziął wątpliwości co do rzeczywistego odzwierciedlenia tego okresu pracy jako okresu pracy w szczególnych warunkach. Dlatego sąd uprzedził ubezpieczonego o powziętych wątpliwościach i zobowiązał ubezpieczonego do naprowadzenia dowód na okoliczność wykonywania w czasie tego zatrudnienia pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej w związku z § 4 rozporządzenia. Jednocześnie Sąd Apelacyjny zwrócił się, o dołączenie do akt sprawy dokumentacji pracowniczej J. K. z tego okresu.

Mając na uwadze powyższe wątpliwości, Sąd Apelacyjny ustalił co następuje:

J. K. pismem z dnia 3 maja 1982 r. zwrócił się do (...) Przedsiębiorstwa (...) w Ł. o przyjęcie do pracy na stanowisko pomocnika kierowcy do rozwożenia gazu.

dowód: wniosek z dnia 3 maja 1982 r. – akta osobowe pracownika – załącznik

do akt sprawy.

W dniu 24 maja 1982 r. ubezpieczony i (...) Przedsiębiorstwo (...) w Ł. zawarli umowę o pracę na czas nieokreślony na stanowisko monter instalacji gazowej.

dowód: wniosek w sprawie zatrudnienia pracownika z dnia 24 maja 1982 r.

i umowa o pracę – akta osobowe pracownika – załącznik do akt sprawy,

legitymacja ubezpieczeniowa k. 39 akta ZUS.

J. K. był zatrudniony w tym zakładzie do dnia 30 września 1983 r. na stanowisku montera instalacji gazowej.

dowód: świadectwo pracy i karta wynagrodzeń – akta osobowe pracownika –

załącznik do akt sprawy,

legitymacja ubezpieczeniowa k. 39 akt ZUS.

(...) Przedsiębiorstwo (...) w Ł. w czasie zatrudnienia ubezpieczonego zajmowało się rozpraszaniem gazu, robieniem inwestycji na terenie gminy, wywozem śmieci. Pracowników ogólnie zakład liczył około 100 osób. Zakład nie zajmował się budową mieszkań.

dowód: zeznanie J. K. e-protokół z dnia 16 lutego 2016 r. k. 117.

Powyższych ustaleń sąd odwoławczy dokonał w oparciu o akta osobowe J. K. z okresu zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie (...) w Ł.. Wiarygodność tych akt nie budzi żadnych wątpliwości. Akta zawierają dokumenty sporządzone przez ubezpieczonego lub podpisane przez niego jako pracownika, a także sporządzone przez pracodawcę i odzwierciedlają przebieg zatrudniania. Dokumenty znajdujące się w tych aktach były tworzone w czasie zatrudnienia

ubezpieczonego i na potrzeby tego właśnie zatrudnienia. Wiarygodność tych akta potwierdza także wpis dokonany w legitymacji ubezpieczeniowej J. K. w dniu zakończenia stosunku pracy (30 września 1983 r. str. 84-85 legitymacji). Zatem dokumentacja pochodząca z okresu zatrudnienia ubezpieczonego w tym zakładzie tworzy spójny i logiczny obraz przebiegu jego zatrudnienia na stanowisku monter instalacji gazowych. Natomiast sąd odwoławczy nie dał wiary zeznaniom ubezpieczonego odnośnie czynności wykonywanych przez niego w czasie tego zatrudnienia. Sąd miał bowiem na uwadze, że na podstawie dokumentacji pracowniczej w żaden sposób nie można dokonać ustalenia, że J. K. pracował w głębokich wykopach przy budowie przewodów kanalizacyjnych czy wodnych i był monterem instalacji sanitarnych. Zeznania ubezpieczonego były bardzo ogólne, wskazał on, że były kładzione urządzenia wodno-kanalizacyjne na drogach, ulicach; wykonywał czynności w głębokich wykopach, maszyna kopała, a oni kładli przewody kanalizacyjne, wodne; była to brygada pewnych ludzi; nie pamiętał kto był jego przełożonym; w brygadzie było 4-5 osób; nie pamiętał czy wszyscy byli monterami; wykopy były na 2 m, 1,5 m, 2,5 m; na terenie gminy; praca odbywała się codziennie; było to 8 godzin; trudno było mu coś powiedzieć czy był to plac budowy czy tylko odcinek; z nim pracowali ludzie starsi, nie wie czy jeszcze żyją; była to grupa pracowników, kopanie szpadlem, była koparka, był operator koparki; oni kładli te urządzenia wodno-kanalizacyjne, wzdłuż drogi, na chodnikach; niejednokrotnie poza terenem zabudowanym; było coś, że trzeba było wyrównać szpadlem, szufelką. Takie zeznania przy uwzględnieniu działalności przedsiębiorstwa (usługi z zakresu gospodarki komunalnej i mieszkaniowej) oraz wniosku ubezpieczonego o przyjęcie do pracy (pomocnika kierowcy przy rozwożeniu gazu) i zatrudnienie go na stanowisku monter instalacji gazowych, nie pozwala na jednoznaczne ustalenie jaką pracę ubezpieczony faktycznie wykonywał. Z praktyki orzeczniczej i doświadczenia życiowego wynika, że w zakładach komunalnych monterem instalacji gazowych była osoba, która dostarczała butle z gazem odbiorcom i zajmowała się ich wymianą czy montowaniem. Jednak taka praca nie stanowi pracy w szczególnych warunkach uprawniającej do emerytury w wieku obniżonym na podstawie przepisów powoływanych w tej sprawie.

Sama treść świadectwa pracy w szczególnych warunkach z dnia 29 lutego 2000 r. budzi wątpliwości nie tylko dlatego, że wskazuje jako podstawę wystawienia akta osobowe pracownika, z których w żaden sposób nie wynika, iż ubezpieczony wykonywał roboty wodno-kanalizacyjne czy budową rurociągów, a wszystkie te prace były wykonywane w głębokich wykopach, ale także, iż wskazuje, że pracę taką ubezpieczony wykonywał jako monter instalacji gazowych.

Ubezpieczony uprzedzony o wątpliwościach sądu odwoławczego i zobowiązany do naprowadzenia dowodów na okoliczność świadczenia pracy w tym okresie w szczególnych warunkach nie naprowadził żadnych dowodów.

Jednocześnie należy mieć na uwadze, że emerytura w wieku obniżonym jest przywilejem i skorzystanie z tego przywileju wymaga wykazania w sposób nie budzący wątpliwości spełnienia ustawowych przesłanek uprawniających do skorzystania z tego przywileju.

Zdaniem sądu odwoławczego okres zatrudnienia J. K. w (...) Przedsiębiorstwie (...) w Ł. nie jest okresem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenia, a więc nie może zostać uwzględniony przy ustaleniu prawa do wnioskowanej emerytury.

Poza powyższym ustaleniem, Sąd Apelacyjny w całości przyjmuje za własne i podziela pozostałe ustalenia Sądu Okręgowego, jak również podstawy prawne przywołane szczegółowo przez ten Sąd w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i w związku z tym uznaje, że nie ma potrzeby ich ponownego szczegółowego przytaczania w tej części uzasadnienia.

Skoro ubezpieczony wykonywał pracę w szczególnych warunkach w czasie zatrudnienia w Przedsiębiorstwie Produkcyjnym (...) S.A. w Ł. od 4 października 1983 r. do 30 czerwca 1997 r. (14 lat, 8 miesięcy i 26 dni), ale nie wykonywał takiej pracy w czasie zatrudnienia w:

- (...) Przedsiębiorstwie (...) w Ł. od 24 maja 1982 r. do 30 września 1983 r.
- Fabryce (...) w S. Oddział (...) w Ł. od 9 sierpnia 1978 r. do 23 maja 1982 r.,

a nadto nie wskazuje innych okresów takiego zatrudnienia, (jak wyjaśnił sąd pierwszej instancji okres prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie usług spawalniczych i monterskich nie podlega zaliczenia z uwagi na fakt, że nie jest to okres zatrudnienia pracowniczego), jak również z dokumentacji zgromadzonej w aktach ZUS nie wynika, iż były inne okresy zatrudnienia ubezpieczonego w szczególnych warunkach, oznacza to, że J. K. nie spełnił warunku legitymowania się okresem pracy w szczególnych warunkach w wymiarze co najmniej 15 lat na dzień 1 stycznia 1999 r.

Ponieważ tylko łączne spełnienie wszystkich ustawowych warunków daje prawo do przyznania emerytury w wieku obniżonym, wyżej dokonane ustalenia i rozważania legły u podstaw uznania wyroku sądu pierwszej instancji za naruszający art. 184 ust. 1w związku z art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej. Dlatego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie J. K. od decyzji organu rentowego z dnia 15 września 2014 r.

Jednocześnie sąd odwoławczy na wniosek organu rentowego orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego. Zgodnie z art. 98 § 1 k.p.c. strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu), przy czym Sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji (art. 108 § 1 k.p.c.). Sąd Apelacyjny uznał jednak, że w niniejszej sprawie zachodzi szczególny wypadek, o którym mowa w art. 102 k.p.c., co uzasadnia odstąpienie od obciążenia J. K. kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym. Sąd Apelacyjny miał na uwadze, że do zmiany zaskarżonego wyroku doszło na skutek dokonania dodatkowych ustaleń przez sąd odwoławczy z urzędu i to w zakresie uznanym przez organ rentowy za bezsporny między stronami. Natomiast stanowisko organu rentowego, które legło u podstaw apelacji było chybione. W tym stanie sprawy w ocenie sądu odwoławczego nie można dodatkowo obciążać ubezpieczonego kosztami strony przeciwnej.

SSA Urszula Iwanowska SSA Anna Polak SSA Beata Górka